

हिमसंस्कृतवार्ताः

दैनिक ई-संस्कृतवार्तापत्रम्

himsanskritvartah
e-Sanskritnewspaper

नवा प्रेरणा नवोत्साहः

हिमाचलप्रदेशस्य संस्कृतशिक्षकाणां नूतनः प्रकल्पः

1

15.08.2024 गुरुवासरः वि.सं. २०८० श्रावणशुक्ल एकादशी श्रावण ३१ प्रविष्टांशः

Website- www.himsanskritam.com Email-himsanskrit@gmail.com

पृष्ठ-३ वर्ष-३ अङ्क-२९३

हिमसंस्कृतवार्ताः

सुभाषितम्

कलहान्तानि हर्म्याणि
कुवाक्यानां च सौहृदम् ।
कुराजान्तानि राष्ट्राणि
कुकर्मान्तम् यशो नृणाम् ॥

भावार्थः- झगड़ों से परिवार टूट जाते हैं। गलत शब्द के प्रयोग करने से दोस्ती टूट जाती है। बुरे शासकों के कारण राष्ट्र का नाश होता है। बुरे काम करने से यश दूर भागता है।

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकपत्रे
व्याकरणात्मक-अशुद्धिनां कृते
सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः

हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्

जसवां कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

७८ तमस्य स्वतन्त्रता दिवसस्य शुभकामनाः

सशस्त्रसेनायाः केन्द्रीयसशस्त्रपुलिसबलस्य च
१०३ कर्मचारिणः शौर्यपुरस्कारार्थं चयनिताः

हिमसंस्कृतवार्ताः १५ अगस्त। स्वातन्त्र्यदिवसस्य अवसरे सशस्त्रसेनायाः केन्द्रीयसशस्त्रपुलिसबलस्य च १०३ कर्मचारिणः शौर्यपुरस्कारार्थं चयनिताः सन्ति। स्वातन्त्र्यदिवसस्य पूर्वसंध्यायां राष्ट्रपतिद्वैपदी मुर्मूः एतान् पुरस्कारान् अनुमोदितवती। एतेषु चत्वारि कीर्तिचक्राणि, येषु त्रयः मृत्योः अनन्तरं दीयन्ते, १८ शौर्यचक्राणि च, येषु चत्वारि मरणोत्तरं दीयन्ते। सेना-शूरता-पदकद्वयम् अपि अन्तर्भवति। वीरतापुरस्कारेषु ६३ सेनाशूरतापदकानि सन्ति, येषु द्वौ मृत्योः अनन्तरं प्रदत्तौ स्तः। अत्र ११ नौसेनाशूरतापदकानि, षट् वायुसेनाशूरतापदकानि च सन्ति। राष्ट्रपतिना विभिन्नसैन्यकार्यक्रमेषु

महत्त्वपूर्णयोगदानार्थं सेना डग् केन्ट सहितं ३९ मेन्शन-इन्-डिस्पैच्स् पुरस्कारं अपि अनुमोदितम्।

राष्ट्रपतिमुर्मूः भारतीयतटरक्षककर्मचारिभ्यः एकं राष्ट्रपतितत्रक्षकपदकं (विशिष्टसेवा),

एकं तत्रक्षकपदकं (बहादुरी) तथा च द्वौ तत्रक्षकपदकौ (पुण्यसेवा) अनुमोदितवान्। एषः सम्मानः सैनिकानाम् असाधारणशूरतायाः, कर्तव्यसमर्पणस्य, पुण्यसेवायाः च कृते प्रदत्तः अस्ति। राष्ट्रपतिना विशिष्टसेवानां कृते राष्ट्रपतिपुलिसपदकं, पुण्यसेवायाः पुलिसपदकं च अनुमोदितम् अस्ति। दक्षिणरेलवे इत्यस्य प्रमुखाय मुख्यसुरक्षायुक्ताय जीएमईश्वरराव इत्यस्मै विशिष्टसेवायै राष्ट्रपतिपुलिसपदकेन सम्मानं करिष्यते। पञ्चदश अधिकारिणां पुण्यसेवायाः कृते पुलिसपदकं प्रदत्तं भविष्यति।

प्रौद्योगिकीनाम् अथ च कृत्रिममेधायाः प्रारम्भादेव देशे राष्ट्रियप्रौद्योगिकसंस्थानाय साहाय्यं मेलिष्यति-जयन्तः

हिमसंस्कृतवार्ताः १५ अगस्त। केन्द्रीयकौशलविकासमन्त्री जयन्तचौधरी इत्यसौ उक्तवान् यत् प्रौद्योगिकीनाम् अथ च कृत्रिममेधायाः प्रारम्भादेव देशे राष्ट्रियप्रौद्योगिकसंस्थानाय साहाय्यं मेलिष्यति। असौ अग्रे अवाच्यत् यत् कृत्रिममेधायाः परिवर्तनकारिण्याः शक्ते उपयोगाय छात्राणां सज्जिकरणे एकां महत्त्वपूर्ण-भूमिकां निर्वक्ष्यति।

आगामि-वर्षाय हजयात्रायै आवेदनानां स्वीकृतयः समारम्भाः

हिमसंस्कृतवार्ताः १५ अगस्त। आगामि-वर्षाय हजयात्रायै आवेदनानां स्वीकृतयः समारम्भाः, जनाः सितम्बरमासस्य नवमदिनाङ्कं यावत् आवेदनं कर्तुं शक्यन्ति।

केन्द्रीय-गृहमन्त्री अमितशाहः नवदेहल्याः स्वकीये गृहे त्रिवर्णध्वजम्

केन्द्रीय-गृहमन्त्री अमितशाहः हरघरतिरङ्गिति अभियानान्तर्गतं स्वातन्त्र्यदिवसावसरे नवदेहल्याः स्वकीये गृहे त्रिवर्णध्वजम् उत्तोलितवान्। एकस्मिन् सामाजिक-प्रसारतन्त्रजाले प्रसारित-सन्देशे श्रीशाहः उक्तवान् यत् स्वगृहे राष्ट्रध्वजं समुत्तोल्य वीरबलिदातृभ्य आदरभावाः समर्पितव्याः, येषां सर्वस्वबलिदानेन अस्माभिः स्वातन्त्र्यसुखं लब्धम्। अभियानमिदं श्वस्तनं यावत् प्रचलिष्यति। यत्र जनाः प्रतिगृहं राष्ट्रध्वज-समुत्तोल्य बेवकफलकेषु स्वकीयानि छायाचित्राणि प्रतिस्थापयिष्यन्ति।

प्रत्येकं राज्यम् अधुना आकरज-अधिकारेषु अवशिष्टकरं प्रत्यावर्तयितुं शक्नोति-सर्वोच्चन्यायालयः

सर्वोच्चन्यायालयेनाद्य स्पष्टीकृतं यत् प्रत्येकं राज्यम् अधुना आकरज-अधिकारेषु अवशिष्टकरं प्रत्यावर्तयितुं शक्नोति। अवधेयं वर्तते यत् पञ्चाधिकद्विसहस्रतमवर्षस्य अप्रैलमासस्य प्रथमदिनाङ्कात् पूर्वम् एते आकरजाधिकाराः क्रियान्विताः न जाताः।

राष्ट्रपतिः द्वौपदी मुर्मूः ग्रीष्मकालिक-अमृतोद्यानस्य उद्घाटनं राष्ट्रपति-भवने कृतवती

राष्ट्रपतिः द्वौपदी मुर्मूः अस्मै वर्षाय ग्रीष्मकालिक-अमृतोद्यानस्य उद्घाटनं राष्ट्रपति-भवने कृतवती। उद्यानमिदं जनसामान्येभ्यः शुक्रवासरान् सितम्बरमासस्य पञ्चदशदिनांकपर्यन्तं उद्घाटितं भविष्यति। अत्र बालानां मनोरञ्जनाय विभिन्नानि उपकरणान्यपि स्थापितानि सन्ति। एकोनत्रिंशदशगस्ते क्रीडादिवसावसरे अमृतोद्यानम् विशेषतः क्रीडकेभ्यः, बालेभ्यः विद्यालयीयशिक्षकेभ्यश्च उद्घाटितं स्थास्यति।

स्वस्तिक-परियोजनान्तर्गतं बृहत्परिमाणे एक-पेड़- मां-के-नाम इत्यभियानान्तर्गतं सिक्किमप्रदेशे

वृक्षारोपणाभियानम् बीआरटीएफ इति विशिष्टोपसैन्यबलदलेन स्वस्तिक-परियोजनान्तर्गतं बृहत्परिमाणे एक-पेड़- मां-के-नाम इत्यभियानान्तर्गतं सिक्किमप्रदेशे वृक्षारोपणाभियानं परिचालितम्। अभियानमिदं स्वतन्त्रतादिवसोपलक्ष्ये द्रुततया समायोज्यते। विशेषतः अभियानस्यास्य सघनता ऐशान्यसिक्किमे, चीनदेशस्य सीम्नि च आधिक्येन दृश्यते।

प्रधानमन्त्रिणा विभाजनविभीषिका स्मृतिदिवसो आचरितः

गतदिने विभाजनविभीषिकास्मृतिदिवसो आचरितः। अयं दिवसः सप्तचत्वारिंशदधिक नवदशतमवर्षस्य विभाजनसमये विस्थापितानां प्रवासिनां च जनानां स्मरणे आमाम्यते। अत्रावसरे प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी एकेन सामाजिकसन्देशेन तान् असङ्ख्यजान् स्मृतवान्। ये विभाजनावधौ पीडिताः प्रभाविताः च जाताः। अवधेयं वर्तते यत् प्रतिवर्षम् अगस्तमासस्य चतुर्दशदिनाङ्के प्रशासनेन एकविंशत्यधिक-द्विसहस्रतमे वर्षे विभाजनविभीषिकादिवसत्वेन मानयितुं निर्णयः निर्णीतः।

हिमाचले अगस्तमासस्य १५ दिनाङ्के पुलिसैः सजगता वर्धिता, सीमासु अतिरिक्तपुलिसबलानि नियोजितानि

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला। स्वातन्त्र्यदिवसस्य विषये पुलिसविभागेन हिमाचलस्य सीमायां अतिरिक्तपुलिसबलं नियोजितम्। मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः कांगड़ाजनपदस्य देहरा- विधानसभा- निर्वाचनक्षेत्रे ध्वजरोहणं करिष्यति। पुलिसैः काङ्गड़ामण्डलं दृढतया केन्द्रितमस्ति। बाह्यराज्यानां सीमासु, हिमाचलेन सह मण्डलानां बाधासु च जागरणं वर्धितम्। राज्यस्य प्रवेशद्वारेषु निरीक्षणं कृत्वा एव वाहनानां प्रवेशः क्रियते। हिमाचले आगच्छतां गच्छतां च जनानां विषये पुलिसस्य दृष्टिः वर्तते। पृथक्तावादी सङ्घटनस्य प्रमुखः गुरपतवन्त पन्नू मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः इत्यस्मै ध्वजरोहणं निवारयितुं संतर्जनाम् अयच्छत्। पञ्जाब- हरियाणा- समीपस्थेषु हिमाचलस्य सीमाक्षेत्रेषु बिलासपुर- काङ्गड़ा- ऊना- सोलन- सिरमौर- सीमाक्षेत्रेषु च नाका-स्थानेषु कठोरपुलिस- निरीक्षणं, जम्मू-चम्बासीमासु च सजगता वर्धिता। पञ्जाबसीमायाः मजारी- जण्डोरीक्षेत्रयोः अपि पुलिससतर्कः अस्ति। नाकास्थानेषु सशस्त्रसैनिकाः नियोजिताः सन्ति। तस्मिन् एव काले बद्दीनगरे पञ्जाबस्य रोपडं सम्बद्धस्य मार्गे विशालः बाधाः, पञ्जाबस्य किरातपुरसाहबं प्रति गच्छन्ती सीमा सहितं भरतगढे सजगता च वर्धिता अस्ति।

भूस्खलनेन हिमाचले ७५ मार्गाः अवरुद्धाः, १०५ जलापूर्ति- योजनाः स्थगिताः

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला। हिमाचलप्रदेशे वर्षाकारणात् अनेकस्थानेषु भूस्खलनेन द्वौ राष्ट्रियराजमार्गौ ७५ मार्गाः च यातायातस्य कृते अवरुद्धाः सन्ति। बुधवासरस्य सायं यावत् राज्ये १९ विद्युत् परिवर्तकाः अपि स्थगिताः आसन्। एतदतिरिक्तं १०५ जलापूर्ति-योजनाः अपि प्रभाविताः सन्ति। अधिकांशः सेवाः शिमला, मण्डी, लाहौल-स्पीतिः, कुल्लू च मण्डलेषु प्रभाविताः सन्ति। मार्गाणाम् अतिरिक्तं विद्युत्- जलापूर्तिः इत्येतयोः स्थगनस्य कारणेन जनानां समस्याः वर्धिताः सन्ति। ऋतुकेन्द्रशिमला १८ अगस्तपर्यन्तं राज्यस्य केषुचित् भागेषु प्रचण्डवृष्टेः पीतसचेतना प्रसारितवान् अस्ति। अगस्तमासस्य २० दिनाङ्कपर्यन्तं राज्ये वातावरणं प्रतिकूलमेव एव भवितुं शक्यते। जनाः नद्यः, उपनद्यः च दूरं तिष्ठन्तु इति उपदेशः दत्तः अस्ति। बुधवासरे शिमलानगरे अपि मेघाच्छन्नाः आसन्। **जलोप्लवे अधुनापि ३२ जनाः अदृश्याः सन्ति** जूनमासस्य २७ दिनाङ्कात् अगस्तमासस्य १३ दिनाङ्कपर्यन्तं राज्ये मेघविस्फोटस्य ४६ घटनाः ज्ञाताः सन्ति। अत्र २८ भूस्खलनस्य प्रकरणाः अभवन्। अस्मिन् काले ३४ जनाः मृताः, पञ्च जनाः घातिताः च अभवन्। अधुनापि ३२ जनाः अदृश्याः सन्ति। एतावता मानसूने १२२ गृहाणि, १७ आपणानि, २४ गोशालाः च क्षतिग्रस्ताः सन्ति। तेन सह १४९ पशवः मृताः सन्ति।

राज्ये पर्यटनस्य प्रवर्धनार्थं ६९६.४७ कोटिरूप्यकाणां व्ययेन ११ परियोजनाः - मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला १५ अगस्त। मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः उक्तवान् यत् राज्ये पर्यटनक्षेत्रं वर्धयितुं ६९६.४७ कोटिरूप्यकाणां व्ययेन ११ परियोजनाः आरभ्यन्ते। पर्यटनविभागस्य सभायाः अध्यक्षतां कुर्वन् मुख्यमंत्री अवदत् यत् एतासां सर्वासां ११ परियोजनानां निविदाः आमन्त्रिताः सन्ति। एतासां परियोजनानां मुख्यं उद्देश्यं राज्ये पर्यटकानाम् आगमनं वर्धयितुं भवति। मुख्यमंत्री उक्तवान् यत् पर्यटनं राज्यस्य अर्थव्यवस्थायाः एकं प्रमुखं क्षेत्रम् अस्ति, यः प्रत्यक्षतया वा परोक्षतया वा सहस्राणां परिवारेभ्यः आर्थिकसहायतां ददाति। अतः राज्ये समग्रपर्यटन-अनुभवस्य वर्धनं, नूतन-अन्तर्गत-संरचनायाः निर्माणं च आवश्यकम् अस्ति। सः अवदत् यत् धर्मशालायां १६१.९१ कोटिरूप्यकाणां व्ययेन सम्मेलनकेन्द्रस्य निर्माणं क्रियते, पालमपुरे, नगरोटाबागवायां च ९५.५० कोटिरूप्यकाणां व्ययेन सौन्दर्यीकरणकार्यं क्रियते, नादौने कल्याणकेन्द्रस्य निर्माणे ९१.४२ कोटिरूप्यकाणि व्ययितानि भविष्यन्ति। हमीरपुरमण्डलस्य बाबा बालकनाथजी दियोटसिद्धे पर्यटनसुविधायै ६५.३२ कोटिरूप्यकाणि व्ययितानि भविष्यन्ति। नादौननगरे ६४ कोटिरूप्यकाणां व्ययेन राफ्टिंग् परिसरस्य विकासः, शिमलामण्डलस्य बनुट्यां ५८.३७ कोटिरूप्यकाणां व्ययेन कल्याणकेन्द्रस्य निर्माणं, मनालीनगरे ४५.२५ कोटिरूप्यकाणां व्ययेन कल्याणकेन्द्रस्य निर्माणं, धर्मशालायां ३९.५१ कोटिरूप्यकाणां व्ययेन आइसस्केटिङ्गस्य निर्माणं, शिमलानगरे ३४.८५ कोटिरूप्यकाणां व्ययेन आइसस्केटिङ्गस्य रोलरस्केटिङ्गस्य च विकासः, कुल्लुनगरे २७.७६ कोटिरूप्यकाणां व्ययेन कल्याणकेन्द्रस्य विकासः, ११.५७ कोटिरूप्यकाणां व्ययेन च कुल्लू मण्डलस्य नगर-दुर्गस्य नवीनीकरणे व्ययः भविष्यति।

सः अधिकारिभ्यः परियोजनानां त्वरिततां कृत्वा निर्धारितसमये कार्यं सम्पन्नं कर्तुं निर्देशं दत्तवान्। मुख्यमंत्री सुक्खुः अवदत् यत् पोङ्गजलबन्धः अन्ताराष्ट्रीयस्तरस्य 'पक्षिस्वर्गस्य' ('बर्डज पैराडाइस') रूपेण विकसितः भविष्यति तथा च जलक्रीडायाः दृष्ट्या अपि एतत् राष्ट्रिय उत्कृष्टतायाः केन्द्रं भविष्यति। सः अवदत् यत् काङ्गड़ा-विमानस्थानकस्य विस्तारः क्रियते, येन पर्यटकानाम् आकर्षणं क्षेत्रे प्रवर्धनं भविष्यति। सः अवदत् यत् राज्यसर्वकारेण काङ्गड़ामण्डलं राज्यस्य पर्यटनराजधानी इति घोषितं, अत्र आगच्छताम् पर्यटकानाम् सुविधायै आवश्यकपर्यटनसंरचनायां निर्माणं क्रियते। मुख्यमंत्री उक्तवान् यत् वर्तमानराज्यसर्वकारस्य प्रयत्नात् हिमाचलप्रदेशं आगच्छन्तः पर्यटकानाम् संख्यायां महती वृद्धिः अभवत् तथा च अस्मिन् वर्षे जुलै २०२४ यावत् १.१३ कोटिः पर्यटकाः राज्यस्य भ्रमणार्थम् आगताः।

14th August: साम्प्रदायिकोपद्रवाः बृहत्प्रमाणेन भवितुम् अर्हन्ति इति सर्वे जानन्ति स्म, परन्तु तान् निवारयितुं कोऽपि प्रयासः न कृतः

हिमसंस्कृतवार्ता:- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः। चतुर्दश-अगस्तस्य विभाजनदिवसस्य जिलास्तरीयकार्यक्रमस्य आयोजनं भाजपामुख्यालये दीपकमलम् चक्करः इत्यत्र जिलाध्यक्षस्य प्रेमठाकुरस्य अध्यक्षतायां जातम्। कार्यक्रमे मुख्यवक्तृत्वेन प्रदेशमहामन्त्री बिहारीलालशर्मा उपस्थितः अभवत्। बिहारीलालशर्मा अवदत् यत् अस्माकं अतिप्राचीनदेशेन, सुवर्णपक्षिणा च सह भारतस्य विभाजनम् अनुचितनिर्णयः आसीत्। सम्पूर्णे विभाजने जवाहरलालनेहरूः देशस्य प्रधानमन्त्री भवितुं त्वरितम् अस्ति इति भासते स्म। सः अवदत् यत् एलन कैम्पबेल-जोहान्सन, यः माउण्टबेटन इत्यस्य प्रेसपरामर्शकः आसीत्, सः 'मिशन विद माउण्टबेटन' इति पुस्तकं लिखितवान्। अस्य पुस्तकस्य अनुसारं सः १९४७ तमे वर्षे जूनमासस्य प्रथमे दिने स्वमातुः कृते पत्रं लिखितवान् यत् अत्र वयं महत्त्वपूर्णघटनानां देहल्यां तिष्ठामः, सत्तायाः स्थानान्तरणसम्बद्धस्य माउण्टबेटनस्य ऐतिहासिकघोषणायाः प्रचारव्यवस्थां अन्तिमरूपेण निर्धारयितुं कार्ये अहं निरन्तरं निमग्नः अस्मि। वातावरणम् अतीव तनावपूर्णं भवति। यदि निर्णयः विभाजनस्य पक्षे भवति तर्हि यथा निश्चितं तर्हि बृहत्प्रमाणेन साम्प्रदायिकोपद्रवाः भवितुम् अर्हन्ति। सः अपि लिखितवान् यत् क्रोधः अन्तरिमः परस्परं च इति द्रष्टव्यम्। अद्यत्वे यथा वर्तते तस्मात् अधिकं हिन्दुषु मुसलमानेषु च आङ्गलाः कदापि अधिकं लोकप्रियाः न अभवन्। तदनन्तरं जवाहरलालनेहरू इत्यस्य उल्लेखं कुर्वन् सः लिखितवान् यत् नेहरू इत्ययं कथयति यत् मोहम्मद अली जिन्ना इत्यस्मै पाकिस्तानं दत्त्वा सः तस्मात् मुक्तिं प्राप्स्यति इति। सः वदति यत् 'शिरःच्छेदनेन वयं शिरोवेदनाम् अवाप्नुमः।' अस्मात् पत्रात् चत्वारि वस्तूनि उद्भवन्ति इति बिहारीलालः अवदत्। स्वातन्त्र्यस्य सत्ताहस्तांतरणस्य च किं भेदः

आसीत्, आङ्गलाः सत्ताहस्तांतरणं किमर्थं वदन्ति स्म? विभाजनात् पूर्वमपि सर्वे जानन्ति स्म यत् साम्प्रदायिकोपद्रवाः बृहत्प्रमाणेन भवितुम् अर्हन्ति इति। तथापि तान् निवारयितुं किमर्थं प्रयत्नाः न कृताः? यस्य स्वतन्त्रतायाः कृते सहस्रशः क्रान्तिकारिणः सर्वं त्यक्त्वा आत्मत्यागं कृत्वा कारागृहं गतवन्तः, तदर्थं काङ्ग्रेसस्य मुस्लिमलीगस्य च नेतारः १९४७ तमे वर्षे आङ्गलानां मित्रतां कृतवन्तः? जवाहरलालनेहरू इत्यस्य कृते विभाजनं क्रीडा आसीत् वा ? किं ते केवलं जिन्नायाः मुक्तिं प्राप्तुं देशं विभजन्ति स्म ? लक्षकोटिजनाः मृत्यवे अर्वाशिष्टाः आसन् । साम्प्रदायिकोपद्रवेभ्यः आरभ्य वीथिषु पशवः मानवशरीराणि विदारयन्ति स्म। कार्यक्रमे प्रदेशमहासचिवः एवं राज्यसभा सांसदः डॉ. सिकंदरकुमारः, प्रदेशकोषाध्यक्षः कमलसूदः, कार्यालयसचिवः प्रमोदठाकुरः, प्रत्याशी संजयसूदः, मीडिया प्रभारी करणनंदा, संपादकः गणेशदत्तः, मोर्चा अध्यक्षः बिलालअहमदः, विजय परमारः, प्यारसिंहकंवरः, रमाठाकुर, सुनीलधरः, गौरवकश्यपः, पूर्णचंदः, रजनीसिंह सहिताः अनेके कार्यकर्तारः उपस्थिता अभवन् ।

'उदयनाचार्यस्य दार्शनिकं योगदानम्' इति विषयमवलम्ब्य आयोजिता विचारगोष्ठी

- पीठेन उदयनाचार्ये अनुसंधानानि, टीकाः, पुस्तकेषु च शोधालेखानां संग्रहः क्रियते, येन युवानः लाभं प्राप्नुयुः इति- मुख्यातिथिः प्रो. जयप्रकाशः
- ज्ञानदर्शनयोः भूमौ मिथिलाविश्वविद्यालये 'उदयनाचार्यपीठस्य' स्थापनं कुलपतेः सराहनीयं कृत्यम् इति- विभागाध्यक्षः डॉ. घनश्यामः।
- नैयायिकेन उदयनाचार्येण विरचिते 'न्यायकुसुमाञ्जलि' इति विषये सप्ताहिकी कार्यशाला पीठेन आयोजिता भविष्यति- समन्वयकः- डॉ. विकासः सिंहः
- उदयनाचार्यः श्रेष्ठः भारतीयः दार्शनिकः, तर्कशास्त्रज्ञश्च, यस्य तर्कैः बौद्धाः पराजिताः, ईश्वरस्य अस्तित्वं च सिद्धमिति- डॉ. चौरस्यः।

हिमसंस्कृतवार्ता: १५ अगस्त। ललितनारायण- मिथिला-विश्वविद्यालयस्य (दरभङ्गायाः) स्नातकोत्तरसंस्कृतविभागे नवस्थापिते उदयनाचार्यपीठस्य तत्त्वावधानेन "उदयनाचार्यस्य दार्शनिकं योगदानम्" इति विषये विभागाध्यक्षस्य डॉ. घनश्याममहता महोदयस्य अध्यक्षतायां विचारगोष्ठी स्नातकोत्तरसंस्कृतविभागे आयोजिता यत्र मुख्यातिथिरूपेण जामियामिलियायाः इस्तामियायाः (केन्द्रीय) विश्वविद्यालयस्य नवदिल्लीस्थ- पूर्वस्नातकोत्तर- संस्कृतविभागाध्यक्षः प्रो. जयप्रकाश नारायणः, मुख्यवक्त्रारूपेण प्रतापनारायण-संस्कृतमहाविद्यालयस्य बौसी, बांका संस्थानस्य प्रधानाचार्यः डॉ. प्रकाशचन्द्र यादवः, विशिष्टवक्त्रारूपेण मारवाडीकॉलेजस्य दरभङ्गायाः प्राध्यापकः डॉ. रविकुमार रामः, विषयप्रवेशकः स्वागतकर्त्ता च डॉ. आर. एन. चौरस्यः, उदयनाचार्यपीठस्य समन्वयकः सञ्चालकः च डॉ. विकास सिंहः, धन्यवादकर्त्ता विभागीया प्राध्यापिका डॉ. मोनाशर्मा च इत्यादयः स्वस्वविचारान् व्यक्तवन्तः। विचारगोष्ठ्याम् कञ्चन, मनोजः, अभिषेकः, अतुलः, रीतुः, मणिपुष्पकः, गिरधारीः, बालकृष्णः, मिहिरः, उदयः, अश्विनिः, अजयः, सचिन्द्रः, योगेन्द्रः, विद्यासागरः, रञ्जना, राधा, रविन्द्रः, मंजुः, खुशी कुमारी इत्यादयश्च चत्वारिंशत् (४०) तः अधिकाः सदस्याः उपस्थिताः आसन्। मुख्यातिथिः प्रो. जयप्रकाश नारायणः उक्तवान् यत् उदयनाचार्यपीठस्य स्थापनाङ्कत्वा मिथिलाविश्वविद्यालयेन सराहनीयं कृत्यं कृतम्। अस्य पीठस्य कार्यक्रमैः महापुरुषाणां चरित्रैः शिक्षादर्शनैः च यूनां न केवलं ज्ञानम् एधिता, अपि तु तेषां जीवनप्रवृत्तिरपि सुतराम् उत्तमा भविता। एतेन उदयनाचार्यस्य विषये तस्य कृतौ च नूतनानि अनुसंधानानि, टीकाः, पुस्तकानि शोधालेखादीनि प्रचुराणि भविष्यन्ति। पीठेन एतत्सर्वं संग्रहीतं भवेत्। तेन यूनां लाभो भवेत्, यतो युवानः एव समाजस्य नागरिकाः समाजसेविनः समाजोद्धारकाश्च। अध्यक्षीयसंबोधने डॉ. घनश्याम महतो उक्तवान् यत् ज्ञानदर्शनयोः भूमौ मिथिलाविश्वविद्यालयस्य संस्कृतविभागे उदयनाचार्यपीठस्य मण्डनमिश्रपीठस्य च

स्थापनं कुलपतीनां प्रो. संजयकुमारचौधरीणां सराहनीयं कृत्यम् अस्ति, एतदर्थं संस्कृतविभागः तेषाम् आभारं व्यक्तं करोति। तेन उदयनाचार्यस्य व्यक्तित्वे कृतित्वे च विस्तरेण प्रकाशं कृत्वा उक्तं यत् दर्शनक्षेत्रे उदयनाचार्यस्य अतुलनीयं योगदानम् अस्ति। ते अस्माकं अमूल्यस्य न्यासस्य महत्प्रवर्तकः च अभवन्।

विषयप्रवेशकः डॉ. आर. एन. चौरसिया उक्तवान् यत् समस्तीपुरस्य करियौरनामकग्रामे उदयनाचार्यः प्रसिद्धः नैयायिकः न्याय-वैशेषिकदर्शनयोः मूर्धन्याचार्यः आसीत्, यस्य तर्केण ईश्वरस्य अस्तित्वं प्रमाणीतं बौद्धाश्च पराजिताः। न्यायकुसुमाञ्जलिः आत्मतत्त्वविवेकः इत्यन्ये च तस्य सप्त कृतयः उपलब्धाः सन्ति। तस्य जीवनवृत्तं भविष्यपुराणे दृश्यते। मुख्यवक्त्रा डॉ. प्रकाशचन्द्र यादवः उक्तवान्- यत् उदयनाचार्यः अक्षपादगौतमात् प्रचल्यमानायाः प्राचीनन्यायस्य परंपरायाः अन्तिमः प्रौढः नैयायिकः मन्यते। ते प्रकाण्डपाण्डित्येन, तीक्ष्णबुद्ध्या प्रौढतार्किकशक्त्या च उदयनाचार्य इत्युपनाम लेभे इति प्रसिद्धिः। दशमशतकस्य उत्तरार्धे आविर्भूतः स न्यायपरंपरायां सर्वाधिकः महत्त्वपूर्णः दार्शनिकः मनीषी च। विशिष्टवक्त्रारूपेण डॉ. रविकुमार रामः उक्तवान् यत् उदयनस्य किरणावलिः, लक्षणावलिः, बोधसिद्धिः, तात्पर्यपरिशुद्धिः, आत्मतत्त्वविवेकः, न्यायकुसुमाञ्जलिः, आत्मतत्त्वविवेकश्च इति सप्त कृतयः सन्ति। उदयनाचार्यपीठस्य समन्वयकः मारवाडीकॉलेजस्य दरभङ्गायाः संस्कृतविभागाध्यक्षः डॉ. विकास सिंहः उक्तवान् यत् आचार्येण उदयनेन अष्टप्रमुखैः तर्कैः- कार्यम्, आयोजनं, धृतिः, पदं, प्रत्ययः, श्रुतिः, वाक्यम्, संख्या विशेषेण ईश्वरस्य सत्ता समर्थिता। तस्य मतानुसारं जगतः कारणं किमपि अवश्यं भवेत्। ईश्वरः निराकारः, नित्यः, दयालुः, सर्वज्ञः सर्वशक्तिमान् च अस्ति। सः एव जगतः स्रष्टा, पालकः संहारकः च। सः एव जीवानां कर्मणः फलप्रदायकः। तेन उदयनाचार्यरचिते न्यायकुसुमाञ्जलौ शीघ्रं सप्तदिवसात्मिका कार्यशाला आयोजयिष्यते इति निवेदितम्। धन्यवादं ज्ञापयन्ती संस्कृतप्राध्यापिका डॉ. मोनाशर्मा उक्तवती यत् उदयनाचार्यः अप्रतिमः विद्वान् दार्शनिकश्च आसीत्, यस्मिन् अधिकाधिकम् अध्ययनम् अध्यापनं लेखनं शोधः च करणीयः।

के.सं.वि.वि वेदव्यासपरिसरे संस्कृतसप्ताहस्य शुभारम्भः

हिमसंस्कृतवार्ता: १५ अगस्त। बलहारस्य वेदव्यासपरिसरस्य केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालये महता धूमोत्सवेन संस्कृतसप्ताहस्य शुभारम्भः गतदिने अभवत्। परिसरस्य निदेशका प्रो. सत्यमकुमार्याः कार्यक्रमस्य अध्यक्षता कृता। हरिपुर उपाधिमाहाविद्यालयस्य प्राचार्यः डॉ. अश्वनी कुमारपराशरः मुख्यातिथित्वेन उपस्थितः अभवत्। छात्रान् प्रेरयन् सः अवदत् यत् संस्कृतस्य छात्राः प्रत्येकस्मिन् क्षेत्रे स्वस्य योग्यतां सिद्धयन्ति। अद्यत्वे संस्कृतभाषा विश्वस्य सर्वाधिकप्रसिद्धा भाषा अभवत्। कार्यक्रमे विशेषातिथिरूपेण केन्द्रीयविश्वविद्यालयधर्मशालातः डॉ. नरेन्द्रपाण्डेयः उपस्थितः। सः अवदत् यत् अद्य संस्कृतं सार्वजनिकव्यवहारे आनेतुम् आवश्यकता वर्तते। मोबाईल, टीवी इत्यादीनां भाषाऽपि अधुना संस्कृतमभवत्। कार्यक्रमस्य अध्यक्षता प्रो. सत्यमकुमारी उक्तवती यत् अस्माकं संस्था संस्कृतस्य प्रचारार्थं प्रतिबद्धा अस्ति। वयं १४.८.२०२४ तः २०.८.२०२४ पर्यन्तं विविधसंस्थाभिः सह संस्कृतसप्ताहस्य आयोजनं कुर्मः। अस्मिन् विशेषतया वयं परागपुर, गरली, रक्कड, देहरा, ढलियारा, डाडासीबा, ज्वालाजी, खुण्डिया २१ तः अधिकासु संस्थासु संस्कृतसप्ताहस्य आयोजनं कर्तुं गच्छामः। अनेन क्षेत्रे संस्कृतवातावरणं निर्मायते। अपि च 16 अगस्त दिनाङ्के छात्राणां सर्वतोमुखविकासाय परिसरे श्लोकपाठादीनां बहूनां स्पर्धानाम् आयोजनं भविष्यति। अस्मिन् सप्ताहे समीपस्थेषु मन्दिरेषु अपि भजनसन्ध्याः आचर्यन्ते। एतेषां सर्वेषां कार्यक्रमानां आयोजनं संस्कृतभारती हिमाचलं तथा विभिन्नसंस्थानां संयुक्ताश्रयेण सम्पन्नं भविष्यति। अस्य महोत्सवस्य संयोजकः प्रो. मंजुनाथ एस.जे सर्वेषां अतिथिनां स्वागतं कृतवान्। अस्मिन् अवसरे परिसरस्य सर्वे प्राध्यापकाः छात्राः च उपस्थिताः आसन्।

संस्कृतसप्ताहः निमित्तः संपर्काभियानम्

हिमसंस्कृतवार्ता:- जगदीश डाभी। संस्कृतभारत्याः आयोजितस्य सम्पूर्णं भारते संस्कृतसप्ताहस्य सम्पर्क-अभियानस्य कालखण्डे अद्य 14 अगस्त 2024 दिनाङ्के जालन्धर-पञ्जाबप्रान्तस्य विभिन्नानां शैक्षणिकसंस्थानां प्रमुखैः, प्राचार्यैः, शिक्षकैः, छात्रैः सह च सम्पर्कः कृतः। यस्मिन् जालन्धरनगरस्य, द्वाबा महाविद्यालयः, एस.डी. महाविद्यालयः, एच.एन.बी. महाविद्यालयः, दयानन्द-आयुर्वेद-महाविद्यालयादि महाविद्यालयेषु मुख्यरूपेण सम्पर्कः संजातः। एतस्मिन्नेव द्वाबा महाविद्यालयस्य प्राचार्यः डॉ. प्रदीप भण्डारी, एस. डी. महाविद्यालयस्य प्राचार्या डॉ. पूजापराशरः, आयुर्वेद महाविद्यालयस्य प्राचार्यः डॉ. संजीवसूदः च सम्पर्ककाले संस्कृतभाषायाः प्रचार-प्रसारविषये चर्चा कृतवन्तः। तथा च द्वाबा महाविद्यालयेन आगामिनि संस्कृतसप्ताहे एकविंशतिदिनाङ्के संस्कृतगोष्ठ्याः कार्यक्रमस्य निर्णयः कृतः। अस्मिन् सम्पर्काभियाने समाजसेवी संस्कृतप्रेमी च श्रीअनिरुद्ध-प्रताप-सिंहः, पी.टी.यू. कपूरथला पंजाबस्य पूर्व संकायाध्यक्षः, संस्कृतभारत्याः प्रान्तसम्पर्कप्रमुखः डॉ. उदयनार्यः, प्रान्तशिक्षकप्रमुखः भगवतीप्रसादः देवराडी इत्यादयः उपस्थिता आसन्।

रचयिता- डॉ. रुरुकुमारमहापात्रः, अध्यापकः राष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः, तिरुपति: हिमसंस्कृतवार्ता:

मत्का भूमिः, मत्कः देशः, राष्ट्रं हि मम
(Sanskrit Version lyrics of Hindi film song- मेरा मुल्क, मेरा देश, मेरा ए वतन)
मत्का भूमिः, मत्कः देशः, राष्ट्रं हि मम शान्तेः, उन्नतेः, प्रेम्णो हि धाम
मत्का भूमिः, मत्कः देशः, राष्ट्रं हि मम शान्तेः, उन्नतेः, प्रेम्णो हि धाम
एतस्य कार्येषु वै हे, मे तनुः, मे मनः
ए भूमिः, ए भूमिः, ए भूमिः
नौमि त्वां, नौमि त्वां, नौमि त्वाम्
मत्का भूमिः, मत्कः देशः, राष्ट्रं हि मम शान्तेः, उन्नतेः, प्रेम्णो हि धाम --- (००)
अस्या मृत्तिकाकृता ते ही मे ही ए कायाः इयं धरा त्वकृते मत्कृते च स्वर्गीया वयं जानीमो हेतः जीवनायनं, जीवनायनम् एतस्याः कार्येषु वै, मे तनुः, मे मनः
ए भूमिः, ए भूमिः, ए भूमिः
नौमि त्वां, नौमि त्वां, नौमि त्वाम्
मत्का भूमिः, मत्कः देशः, राष्ट्रं हि मम शान्तेः, उन्नतेः, प्रेम्णो हि धाम ---- (०१)
स्वीयमेतद्देशं स्वर्लोकं करिष्ये सर्वतो हि शान्तं शोभनं करिष्ये

ए भूमिः, ए भूमिः, ए भूमिः
नौमि त्वां, नौमि त्वां, नौमि त्वाम्
मत्का भूमिः, मत्कः देशः, राष्ट्रं हि मम शान्तेः, उन्नतेः, प्रेम्णो हि धाम --- (००)
अस्या मृत्तिकाकृता ते ही मे ही ए कायाः इयं धरा त्वकृते मत्कृते च स्वर्गीया वयं जानीमो हेतः जीवनायनं, जीवनायनम् एतस्याः कार्येषु वै, मे तनुः, मे मनः
ए भूमिः, ए भूमिः, ए भूमिः
नौमि त्वां, नौमि त्वां, नौमि त्वाम्
मत्का भूमिः, मत्कः देशः, राष्ट्रं हि मम शान्तेः, उन्नतेः, प्रेम्णो हि धाम ---- (०१)
स्वीयमेतद्देशं स्वर्लोकं करिष्ये सर्वतो हि शान्तं शोभनं करिष्ये

सौख्यं भूयात् सर्वतः, सर्वे सौखिकाः, सर्वे सौखिकाः
एतस्य कार्येषु वै हे, मे तनुः, मे मनः
ए भूमिः, ए भूमिः, ए भूमिः
नौमि त्वां, नौमि त्वां, नौमि त्वाम्
मत्का भूमिः, मत्कः देशः, राष्ट्रं हि मम शान्तेः, उन्नतेः, प्रेम्णो हि धाम
एतस्य कार्येषु वै हे, मे तनुः, मे मनः
ए भूमिः, ए भूमिः, ए भूमिः
नौमि त्वां, नौमि त्वां, नौमि त्वाम्
ए भूमिः, ए भूमिः, ए भूमिः
नौमि त्वां, नौमि त्वां, नौमि त्वाम् - (०२)